

באיר תערוג

שנה ב'

גליון 105

פרשת ראה

שנת תשע"ה

פנינים על פרשיות השבוע וענינא דיומא

מרבן של ישראל מרן רבנו הגראי"ל שטיינמן שליט"א מספריו הק' ומכתבי תלמידים

פניני הפרשה

ונשאל רבנו מח"א שליט"א אם לאדם יש מוכים אחד, ויש לו ב' עבדים למי יתן את המוכים, ואמר שיניח בניהם ויטלתק, ואינו נוגע לו מי מהם יקח. ומרן הגר"ח ק שליט"א אמר דיעשו גורל. ומרן הגר"ק שליט"א אמר שיתן למי שירצה.

אעלה בתמר

ויש לעיין 6 בהא דנכסי רשעים אפילו שבמקום אחר ישרפו, אם יש חיוב על הרשע שעבדל העבודה זרה להודיע 8 לבית דין שיש לו נכסים במקום אחר כדי שישרפו אותם, או הדמיון מוטלת רק על הבית דין אבל הוא עצמו אינו מחוייב בזה, רק דאפשר שיש עליו מצוה לסייע לבית דין לקיים מצותן אבל מצד עצמו אין לו מצוה לדאוג שישרפו נכסיו 10. (אילת השחר יבמות דף ט' ע"א ד"ה והנה יש לעיין)

לא תתגודדו

בנים אתם לה' אלקיכם לא תתגודדו ולא תשימו קרחה בין עיניכם למת (דברים י"ד א')

לא תתגודדו, לא תעשו אגודות אגודות. (יבמות דף י"ג ע"ב).

האיסור דוקא כשנראה האגודות לבני אדם

נראה דאיסור לא תתגודדו דלא תעשו אגודות אגודות הוא דוקא כשנראה לבני אדם האגודות אגודות, וכן משמע ברש"י (יבמות דף י"ג ע"ב ד"ה לא תעשו) שכתב דהאיסור לעשות אגודות אגודות הוא משום דנראה כב' תורות 11. וזה הביאור בהא דאין לא תתגודדו בחלוקי המנהגים באיסור עשיית מלאכה בערב פסח משום דהרואה אומר מלאכה הוא דלית ליה (כמבואר בגמ' שם), והיינו דכשלא ניכר שנוהג אחרת מאנשי המקום אין בזה איסור.

ולפי זה נראה דאם נוהגין שני מנהגים חלוקין בשני מקומות מרוחקים שאין יודעין זה מזה לא שייך האיסור דלא תתגודדו דלא מיחזי כשני תורות. וזהו גם כן סברת הגמרא במסקנת הסוגיא (שם) דדוקא ב' בתי דינים בעיר אחת אסור דאז נראה יותר כב' תורות אבל ב' בתי דינים בשתי עיירות מותר. (אילת השחר יבמות דף י"ג ע"ב ד"ה התם היראה אומר)

באיסור דאורייתא

יש לעיין מה שייך בדאורייתא לא תתגודדו, דבשלמא בתקנות חכמים כגון מקרא מגילה ואיסור עשיית מלאכה בערבי פסחים שייך איסור לא תתגודדו על עצם מה שתקנו חכמים מנהגים חלוקים שאלו יעשו כן ואלו יעשו כך, אבל בדאורייתא הרי לא שייך לא תתגודדו אלא כשאחד סבור כך ונוהגין במקומו כמותו ואיך סבירא ליה להיפך ונוהגין כן במקומו, ובזה מה שייך לא תתגודדו הא כל אחד סבור שכל המקומות צריכים לנהוג כדעתו ומה הטענה עליו במה שנוהגין במקום אחר שלא כדון לפי שיטתו. (אילת השחר יבמות דף י"ג ע"ב ד"ה והנה יש לעיין)

כי טוב לו עמך

והיה כי יאמר אליך לא אצא מעמך כי אהבך ואת ביתך כי טוב לו עמך. (ראה טו, טז)

ובגמ' קידושין (כ, א) כי טוב לו עמך - עמך במאכל ועמך במשתה, שלא תהא אתה אוכל פת נקיה והוא אוכל פת קיבר, אתה שותה יין ישן והוא שותה יין חדש, אתה ישן על גבי מוכים והוא ישן על גבי התבן, מכאן אמרו: כל הקונה עבד עברי, כקונה אדון לעצמו.

לא תעשון כן לה' אלוהיכם

לא תעשון כן לה' אלקיכם (דברים י"ב ד')

פירש רש"י: אזהרה למוחק את השם ולנותן אבן מן המזבח או מן העזרה. [וכן הוא בספרי].

יש לעיין, בממון ששייך להקדש ואין בו איסור מעילה, אם יהיה איסור מן התורה לגזול, דלא מצינו איסור לגזול מהקדש רק מדין מעילה. אמנם להפסיד גם כן אסור מן התורה, וילפינן זה מלא תעשון כן לה' אלוהיכם, כמבואר במכות דף כ"ב ע"א], ולכאורה לגזול אינו אחרת מלהפסיד, ואפשר דהאיסור להשחית ולהפסיד הקודש הוא גם כן מחמת דין קדושה שיש בו, ולכן אסור לבשל בעצי הקדש מחמת קדושתם, אבל בממון הקדש שאין עליו קדושת מעילה, אפשר דאין איסור מן התורה, לא לגזול ולא להפסיד.

והנה כתב המרדכי בפרק בני העיר, והובא בבית יוסף [אורח חיים] סימן קנ"א, דבית הכנסת נקרא מקדש מעט, ולכן אסור לנתוך דבר מים הכנסת, ומביא על זה דברי הספרי, דילפינן מקרא דלא תעשון כן לה' אלוהיכם, איסור לנתוך מזהיכל או מהמזבח, ומשמע קצת, דגם בבית הכנסת זה אסור מן התורה, ובודאי דאיסורו מחמת דקדושת בית הכנסת הוי כקדושת המקדש, אבל לא מצד דין ממון. ואם כן אפשר דבהקדש שאין בו דיני קדושה לגבי מעילה, ואינו אלא ממון הקדש, אינו עובר מן התורה אם מפסידו. (אילת השחר בבא בתרא דף כ"ו ע"ב ד"ה כן יש לעיין למי')

עיר הנדחת

החרם אתה ואת כל אשר בה ואת בהמתה לפי חרב (דברים י"ג ט"ז)

מכאן אמרו נכסי צדיקים שבתוכה אובדין שבחוצה לה פליטין, ושל רשעים בין שבתוכה בין שבחוצה לה הרי אלו אובדין. (סנהדרין דף ק"א ע"ב).

יש לעיין בדין עיר הנדחת דממונם נשרף, אם זהו מדיני העיר שחל דין כללי על העיר ליאבד עם ממונה, או שזהו דין שחל על כל יחיד ויחיד לעצמו דממונו אבד. והנה ממה דנכסי צדיקים שבתוכה אובדין מוכח שהוא דין על העיר ולא עונש על היחיד דהא גם נכסי הצדיקים אבדו, אבל ממה שנכסי רשעים אפילו שמחוץ לעיר אובדין מוכח דחל דין עונש על היחיד. וצריך לומר דתרי דיני איתנהו ביה דין כללי על העיר וגם דין על כל יחיד.

6 בחקירה זו איפלו המשתתפים והמנחת חינוך, דבמניח מצוה תס"ו נקט בפשטות דמדת ושרפת מוטלת על כל ישראל ומי שערב ונתנה מעיניו ביטל מ"ז ע"ז, אך הביא שם דהמשנ"ח כתב דהמצוה היא רק על הבי"ד ולא על כל יחיד ויחיד.

7 לכאן ספק זה אינו דוקא על הרשע שעבד, אלא נידון כללי האם חיוב השריפה הוא רק על הבי"ד או על כל יחיד ויחיד [וראה הערה: המשניח והמניח], וכל מי שיוודע על הנכסים צריך להודיע. ואפשר שגם רבינו נשקט הספק על הרשע אורחא דמילתא נקט שהחוטא יודע היכן נמצאין נכסיו ולא דוקא.

8 זה ברור דנכסי רשעים אסורין בהטאה כדכתיב ולא ידבק בידך מאומה מן החרם (וי"ח), והנהגה מהן עובר בלי"ת ולוקה (רמב"ם ע"ז פ"ד ה"ז), וא"כ בודאי יש חיוב לחוטא להודיע לרבים שלא יהנו מהם, וכמו שמציניינן את העירלה והרבעי והקברות שלא יכשלו בהם כמבואר בב"ק ס"ט, אלא שהנידון כאן על המצות שריפה אם מחוייב להודיע כדי שישרפו או שאינו מחוייב על זה.

9 כענין חקר רבינו בכל מחוייבי מיתות בית דין אם המצוה מוטלת רק על הבי"ד שיהרגוהו או שהמצוה גם עליו עצמו להמציא את עצמו לדין הבי"ד שיקיימו בו חיובו. עיין בזה לרבינו באה"ש ?

10 הנה ביבמות ט. יש ה"א בגמ' גבי עיר הנדחת שיהא חילוק לענין הקרבן בין רבים שחטאו ליחידים שחטאו, וצ"ב דהחילוק בין יחיד לרבים שייך רק כלפי דינים שחלים על העיר אבל כלפי דין הקרבן שהוא חיוב שחל על היחיד מה נפ"מ במה שיש עוד רבים שחטאו, והוכיח מזה רבינו [בהמשך הדברים באילת השחר כאן] דבאמת גם הדין שריפה חל על היחיד וגם לו עצמו יש דין שיאבדו נכסיו, וא"ש שליחיד עצמו יש דין שמים אחר ביחידים מנמרובים ולכן ס"ד שגם קרבנו ישנתה, וא"ש היטב, עכ"ל.

ענין לרבינו שמי"כ לפרש אם נאמר שעי"י פסה"ד חל גם עליו דין שצריך לעשות שישרפו נכסיו, ולא רק מצד מצות בי"ד, אלא עליו גופיה נמי רמיא חיובא, דיתבאר הסוגיא שם דס"ד דישנתה הקרבן בין יחידים למרובים, ע"ש בדברי רבינו בזה.

11 ז"ל רש"י ביבמות שם: לא תעשו אגודות אגודות דנראה כנוהגין ב' תורות כשקורין כפרים את המגילה ביום כניסה ועיירות גדולות בי"ד ומקורין חומה בטי"ו.

1 כגון למי"ד אין מעילה בנידולין, ומי"מ זה שייך להקדש כמבואר בשטמ"ק ב"ב עט. (מדברי רבינו).

2 בספר דבר אברהם ח"ב סימן י"ב אות י"א כתב דבעיר הנדחת יש ב' דיני שריפה, א. שריפת שללה כדכתיב תקבון ושרפת, ב. שריפת גוף העיר כדכתיב ושרפת את העיר. ופשוט שספיקו של רבינו כאן הוא רק בדין הא דשריפת השלל אבל בדין הב' דשריפת העיר ודאי דהדין הוא על העיר ולא על היחיד.

3 וצ"ע דאמר ר"ש (הל' קיב). מפני מה אמרה תורה נכסי צדיקים שבתוכה יאבדו מי גרם להם שידורו בתוכה ממונם לפיכך ממונם אבד, ומבואר דממון צדיקים אבד עבור מה שדרו בתוך העיר, מי"מ הא וצדיקים לא חטאו בעי"ז ומצד עצמם לא היו נענשים וע"כ דזה דין עונש על הכלל. [המשך מדברי רבינו].

4 אמנם הא לא כל נכסי רשעים אובדין אלא דוקא הנקבצים לתוכה כדאיתא בגמ' (ק"ב), והיינו הקרובים לעיר שיכולים לקבצם לתוך העיר אבל הרחוקים אינו נרפין כדפרש"י, [ואולם הרמב"ם הל' ע"ז פ"ד ה"י פירש באופ"י, ע"ש בגו"ס], וכן מבואר בגמ' שם דממון שנפל בו לירושה ולא היה בעיר אינו נשרף, ועל כרחק שאי"ז דין על היחיד דא"כ מהכ"ת אלו החילוקים, אלא שעיקר הקובע הוא "שלל העיר" ולכן רק הנקבצים לתוכה הן בכלל שלל העיר, וא"כ אין כ"כ ראייה דחל דין עונש על היחיד אלא עיקר הקובע הוא מה שבגדרי "שלל העיר".

5 מצוה באחרונים שדנו לומר על עיקר חלות דין עי"ג שהוא חלות דין חדש על העיר שחל ע"פ בי"ד הגדול של ע"א, והוא הדין החדש שמשנתה מיוחדים למרובים שצריך לדון את "העיר" ולא את היחיד, והוא הביאור בדעת הרמב"ם ע"ז פ"ד ה"י דמועיל תשובה לאנשי עיה"ג דתמוה מאד הוא חיובי מיתות בי"ד. ע"ש תשובה אין מוחללי להם כדאיתא במכות יג. אלא דהתשובה מועילה רק לחלות דין שחל על העיר אבל לא לחלות דין שבתורת יחיד דהוי כשאר העבירות דלא מהני תשובה.

וענין עוד בספר בנין אפרים (סימן ל"ד ע"ג ג') הביא מספר ח"ו"ב ש"ס סימן ל"א שאין דין עיר הנדחת דין על כל א' וא' מיושבי העיר בפני עצמו אלא על כל יושבי העיר ביחד שנעשים מצאית חדשה אחת, וע"ש בבני"א משי"כ לכאר ע"ז דעת ר' ניסים גאון המובא ברי"ף ביבמות כאן.

הליכות והלכות בעניי פרזובול

שעורי הגרב"צ פלמן זצ"ל - כתיבת פרזובול ע"י בחורי ישיבה

קיי"ל בגיטין (דף לו.ז) שאין כותבין פרזובול אלא א"כ יש ללוה קרקע, ואם אין ללוה קרקע 12 מקנה לו המלוה 13 קרקע שלו ועושין פרזובול. ולענין הלוואה הנעשית בין ב' בחורי ישיבה שאין לאחד מהן קרקע צ"ע האיך יכתבו פרזובול.

ודנו לפני הגרא"ל שטיינמן שליט"א דאפשר דהחדרים שישינים בהם חשיב כמו שכירות, והרי כותבין פרזובול אף על קרקע 14 המושכרת לו, ואמר רבינו דאין זה 15 נקראת שכירות, כיון ש16 שהנהלת המוסד יכולה להוציאם בכל עת שתחפוץ, ועל כן הורה שיקנה המלוה מאביו חתיכת קרקע מביתו ללוה 17 בעבור פרוטה ויוכל לכתוב פרזובול. 18

וכע"ז אמר לענין בדיקת חמץ, שכן ישיבה אין לו זכות וקנין בחדר, 19 וא"כ אפשר דאינו מברך על הבדיקה שבחדר שישן בו.

באלול תשס"ח הגיע רבנו שליט"א כמידי שנה להתברך ולברך לקראת ר"ה ומרן הגרי"ש דיבר עמו בעניי פרזובול

הדברים מובאים מהספר 'משנת איש' אסופת פסקים הלכות והליכות מרן הגרי"ש זצ"ל העומד לצאת לאור ע"י תלמידו הר"ג יעקב ולדשיין שליט"א ויש"כ

חוב על בנק לענין שמירת כספים

רבי בן ציון קוק שליט"א: התפרסמה ההנהגה של הרב והראש ישיבה בנוגע לשמירת כספים השנה. שנותנים הלוואה לר' עזריאל אויערבאך יושב ראש ועד הרבנים, וכותבים בפרזובול חוץ מההלוואה הזאת. ובזמן שמירת

הכספים שביעית משמטת את ההלוואה, ובכך נתרמת לקופת הצדקה של ועד הרבנים.

מרן זצוק"ל: הדגשתי שיכתבו הלוואה לר' עזריאל, שהוא נעשה עבד לווה לאיש מלוה, הוא משועבד. אבל בהלוואה 'לועד הרבנים' אין כאן שעבוד הגוף, זה כמו בנק 20. (כך נהג בעצמו מרן זצוק"ל בפרזובול שעשה ערב ראש השנה שלהי שנת השמיטה תשס"ח בפני שלשה בביתו. זה לשון חלק משטר הפרזובול 21: "... הן שנה זו שנת השמיטה ויש לי חובות בשטר ובע"פ על אנשים ועל בנקים. הריני מוסרם לב"ד דעיר בני ברק הלא המה הגר"ש הלוי ואזנר שליט"א ובית דינו שכל חוב שיש לי שאגבנו כל זמן שארצה למעט הלוואה שהלויית לר' עזריאל אויערבאך שליט"א. ואם אין מועילה מסירה אלא בפני ב"ד הריני מוסר לכם שכל חוב שיש לי למעט הלוואה שהלויית לר' עזריאל אויערבאך שליט"א שאגבנו כל זמן שארצה...")

רבי בן ציון קוק: כתוב ותשובה ותפילה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה. מי שעושה את ההלוואה הזאת לר' עזריאל אויערבאך ושאר"כ השביעית תשמט את זה לטובת ועד הרבנים, האם זה בכלל צדקה, או לא, כיון שזה ניתן בתורת הלוואה ורק אח"כ זה נכנס לקופה של צדקה. מרן זצוק"ל: שני דברים יש כאן, גם צדקה וגם הלוואה.

מרן זצוק"ל למרן הגרא"ל שליט"א: אלה שנכנס להם משכורת לבנק בערב ראש השנה, קודם לכן היה הלווה הוא (המעביד ה.ה.), אחרי שזה נכנס לבנק, הבנק נעשה הלווה, והבנק נעשה לווה אחרי שכבר עשה פרזובול, הוא עשה פרזובול בותיקין, והבנק נעל בשעה שנים עשרה אחד. צריך לראות לעשות את הפרזובול אחרי הזמן שהבנק נעל.

רבי בן ציון קוק: אם המשכורת נכנסה בשעה עשר, הוא יכול לעשות פרזובול אחרי עשר. מרן זצוק"ל: 22. (מרן זצוק"ל בערב ר"ה שלהי שנת

ומצינו בזה מחלוקת ראשונים, דהריטב"א (כת"י) בגיטין דף לו ע"א (ד"ה דמנח אסיכ) כתב על קושיית הגמ' והא איכא מקומו (ומזה הוכיח המהרי"ט דמדלא משני כגון שלא הקנהו המקום בקנין ש"מ שאין צריך לפרזובול שיהיה לו בקרקע קנין) וז"ל: ובדן הוא דהוה יכול לאוקמה כגון דלא אחזיק ביה בדוכתיה דלא קני ליה אלא חד טעמא מתרי תלתא טעמי נקט, ע"כ, ומבואר שצריך שיהיה בו קנין. וע"ע בשו"ת הרשב"א (סי' אלף קמ"ו) וז"ל: ואפילו השוכר בית מתכירו יכול הוא להשכיר לאחרים ולא אמרו אין השוכר ראשי להשכיר ואין השואל ראשי להשאיל אלא במטלטלין, ובמטלטלין שאין דרכן של בעלים להשתכר ולהשאיל עמהם מפני שאפשר להבריחן ואינה רוצה שיהיו מטלטלין אצל אחרים כו' אבל מטלטלין שאין עשוין להבריח שדרכן של בעלים להשתכר ולהשאיל עמהם משכיר ומשאיל לאחרים, וזה שאמר... בגיטין פרק השולח אר"י השאלו מקום לתנור וכירה כותבין עליו פרזובול ואם איתא דכל מקום ואינה רוצה שיהיו מטלטלין לא השאלו אלא לזה בלבד היאך כותבין עליו פרזובול והלא זה כמו שהתנה בפירוש שלא יהא ראשי להשאיל ולהשכירו וליתנו לאחר וכל שאינו ראוי לגבותו בחובו אין כותבין עליו פרזובול, ע"כ, ומבואר שגם בפרזובול עינין שיהיה ראוי לגבותו, ולפי"ז כלא עשה קנין דאין ראוי לגבותו פשיטא שאין כותבין פרזובול. אולם בחידושי רבינו קרשקש (שנתפס בשם חידושי הריטב"א) בגיטין דף לו ע"ב כתב דמקולי שביעית הוא דסגי אפילו במקום כירה בלבד, ואולי נכונתו שא"פ שא"פ לגבות את מקום הכירה משום שאין השואל ראשי להשאיל היו נמי בקרקעות (ודלא כרשב"א), או דסבר דסוגין איירי שהשאילו לו מקום תנור וכירים בלא שום מאחד מן הקנינים וכדברי המהרי"ט ואפ"ה מהני לפרזובול, וה"ט לפי שבפרזובול אין צריך שיהיה ראוי לגבותו. 19 אמנם רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א סיפר שכשהיה בחור ולמד בישיבת לומז'ה בפי"א אמר לו מרן החו"א שיסע בליל י"ד לבדוק חדרו עם ברכה, (אחרות רבנו ח"ב, עמו ט', סי"ג לב). דעת החו"א דסגי במקום שדר עם "במציאות" ואינו תלוי בקנינים, ורק בשוכר שעדיין לא דר תלוי במסירת מפתח לחיבו ולרש"י בפסחים דף ד' ע"א הוא משום קנין.

20 בספר שמירת כספים כהלכתה כתב שמרן זצוק"ל אמר לו, דאיכא למימר דעל חובות שחייבים הבנקים וחברות בע"מ לא יצטרכו לעשות פרזובול למנוע את השמטתם. דכיון דבכה"ג לא רמי חוב תשלומין אקרקפתא דגברא כלל, ועיקרו של החוב לא חד ורק על נכסי הבנק והחברות, ולכן יצדק פטרה התורה לכל יכול לגנוש אותו והפקיעה ז"ל התומים (סי' ס"ז סק"ח) "ובאמת לולי דמסתפינא הייתי אומר וכו' דאם מת הלוה והניח נכסים אין בהם שמיטה, דעיקר מה שהקפידה התורה הוא ללא גנוש אותו, דהוא משועבד גופן, ונכסיו אינן ערביין, ובשביעית פטרה התורה לכל יכול לגנוש אותו והפקיעה שעבוד הגוף, וזהו בלוה חי. אבל במת בלא"ה על יורש אין שום שעבוד הגוף, דהוא לא נשתעד כולו, רק נכסי אביו הם ערבים בשביל אביו, ובמה יחול שמיטה, אביו מת, ונכסיו ערבים מילי הלוואה, ועליו הוא לא נשתעד כלל, וא"כ ברור דמסתבר למאוד דירוש הלוה, בו לא שייך שמיטה".

לדינא מצריך מרן זצוק"ל לעשות פרזובול על כספים שהוקפדו בבנק, כמו שביאר בהמשך. וכן כתב בנתיב פרזובול שלו "הן שנה זו שנת השמיטה ויש לי חובות בשטר ובע"פ על אנשים ועל בנקים הריני מוסרם וכו'".

מה שהדגיש י"ע בנקים, כי בשבות יצחק (קובץ בעניי פרזובול פי"ג אות ג') ששמע מרן זצוק"ל שביאר טעמו, דלכתחילה צריך לפטר בשטר כל מה שאינו משמעותי הפטוח של הכתוב, וכיון שיש נידון אם צריכים פרזובול כשאין שעבוד הגוף, אע"פ שלדינא צריך, מ"מ יותר טוב להדגיש.

21 מה ששמעתי שקרא מתוך השטר בפני השלשה. הלוואה נחשב מעת ההפקדה שאז הבנק אחראי לזה כלוה, גם כשהוא בחשבון נרשם רק מיים המחירת, ולכן יכול לעשות פרזובול אחר ההפקדה קודם חיוני.

עוד כתב בשבות יצחק (שם אות ט') בשם מרן זצוק"ל דסגירת הבנקים בערב ראש השנה אינה כמו קביעת זמן החוב (כמשי"כ בשו"ע חו"מ סי' ע"ג) "המלוה את חברו וקבע לו זמן לעשר שנים או פחות או יותר, אין שביעית פטרה בתוך הזמן משמעותו דהשתא לא קרי ביה לא יגושי" אלא החוב קיים ואין אפשרות טכנית לגבותו. (שקיימת אפשרות למשוך את הכסף בכספומט פשיטא שאין בסגירת הבנקים שאלה של קביעת זמן החוב) וכמ"כ חשבון סגור לעשר שנים כשאפשר בתוך הזמן לתבוע הקרן, נחשב שיש עתה חוב, אע"פ שיצטרך להפסיד רווחים או לשלם קנס או להתמין שבעיני.

12 ועל בר"י (שם) שביאר דהוא מדין זכין לאדם לפי שהדבר בעצמו זכות ולא איכפ"ל במה שנמשך ממנו חוב, אולם הרא"ש (שם סי' ט"ו) כתב דהוא משום שהקילו בפרזובול אע"י דחוב הוא לו.

13 וע"י בגמ' (שם) ובשו"ע (סי' סז ע"ג כ"ב) דסגי קרקע כלשהו. וכדאיתא בגיטין (שם) שאפילו אם השאלו לו קרקע סגי בכך, וה"ה אם השכיר לו וכמשי"כ בשו"ע סי' ס"ז ע"ג כ"ג, וע"י בראית ביאר הגר"א לדין השכירות (שם סי' ס"ק מ"ח).

15 וע"י גמ' ב"מ דף סו ע"א ושו"ע חו"מ סי' ש"יב ע"ג ה', (ובשו"ת חוקות החיים סי' פ ד"ה ובהיות).

16 וכ"ה בשו"ת חת"ס (חו"מ סי' קי"ג) שמי שסמוך על שלחן אחר ויכול לסלקו כל שעה כי לא השאילו ולא השכירו לזמן חשיב כאין לו קרקע, והעתיקו הפתחי תשובה (סי' ס"ז סק"ד), וע"י בסמוך בהערה 115.

17 אבל קנין חליפין לא מהני אלא בפניו של הלוה הזוכה כדמבואר בסמ"ע חו"מ סי' קצא וז"ל ונתניבות המשפט שם סק"א בביאורים).

18 והגרב"צ פלמן זצ"ל העיר, דאין צריך לכל זה שהיר אמרו שם בגיטין דאפילו השאלו מקום לתנור ולכירים כותבין עליו פרזובול, וא"כ אף אם אין שכירות מקריא כיון שיכולים להוציאם מ"מ שאלה מיהא הוי ויכתבו על דחריהם המושאלים להם, ע"כ. [והנה אף דעשו בו קניני שאלה ע"י שנעל החדר, וכן דיי"א דשואל כלל לא בעי חזקה דנעל או גדר אלא בשימוש בעלמא הוא קונה לאותו תשמיש (ע"י נתיבות סי' ש"מ סק"ח בביאורים, ובקצה"ח סי' קפט וסי' קני"ג סק"ג), ומחנ"א שכירות ס"א, ודלא כמהרי"ט ח"א סי' ס"ה), מ"מ הנהלת הישיבה לא הקנהו כלל לזמן וכדחזינו ממה שהם יכולים לשנותה ולהוציא מהחדר, וגם אם פירשו להדיא שמקנהו לזמן דעת המהרי"ט (שם) דכיון שיכול לשנותו כלל מחנ"א שירצה אין דין תפיסת קנין לעשות רשות המפקיד ולעולם הוא בבעלות הפקד, וע"י בזה בספר דבר אברהם ח"ב סי' י"ז סק"א, אולם מ"מ קשה כיון דבמציאות החדר מושאל להם אי"כ שיכתבו עליהם פרזובול].

ובאמת הדברים תלויים בפלוגתא רבתא, דהנה המהרי"ט (בתשו' ח"א סי' ס"ה) כתב לחדש דלפרזובול מועילת שאלת קרקע גם אם אין לו בה קנין שאלה, ודי שהניח דבר בקרקע ולא מיחה בו (כגון הניח עציץ ברשותו ולא מיחה בו), דמקולי פרזובול שנו כאן שעיקרו של פרזובול הפקר ב"ד הפקר ועליה מצאו לכותבו על קרקע כלשהו, וראיתו מגיטין דף לו ע"א דמקשה אמאי הוא איכא מקומו ולא משני שלא הקנהו המקום בקנין (וע"י בסמוך שהריטב"א כבר עמד בזה), וכן פסק בנכסת הגדולה (חו"מ סי' ס"ז אות ל"ז) שאע"פ שמחמת הדין אין המקום קנוי לו לאדם עד שיחזיק באחד מן הדרכים בפרזובול הקילו, אולם בחת"ס שהובא לעיל (בהערה 113) מבואר לא כן, וע"י בספר דבר אברהם (ח"ב סי' י"ז סק"ה) שכתב דאפשר דהתת"ס איירי בזמן שאינו משתמש בשעת כתיבת הפרזובול או בסוף שביעית שאלת קרקע שיהיה לו קרקע, וע"י בר"י בגיטין (שם) ולכן כיון שאין המקום עצמו קנוי לו כ"א נתנית רשות גרידא להשתמש בו לפיכך כל שעתא ושעתא זמנו הוא וכל שעה שהוא משתמש היא נתנית רשות מחדש הלכך בזמן שאינו משתמש אין לו ולא כלום, אבל המהרי"ט והכה"ג איירי משתמש במקום שניתן לו בשעה על ולכן על שימוש זה אפילו בלא קנין כותבין פרזובול. אולם בענין דבריהם תמה הדבר אברהם (שם) דהאיך כותבין פרזובול על קרקע שאלה בלא עשה בו קנין נהי נמי דמשתמש ברשות מ"מ הא אינה ראוי לגביית החוב כיון שאינה קנויה להלוה, דבין לטעם שכתב הרי"ש (שביעית פי"ג מ"ו) דע"י הקרקע חשוב החוב כגבוי ביד ב"ד, ובין לטעם שכתב שר"י (גיטין לו ע"א) דלא תיקנו אלא בזמן שחובו כשאר רוב שטרות שחן נגבין מן הקרקע דהוי מילתא דשכיחא, בעינן דוקא קרקע הראויה לגבייה, דביאנו ראויה לגבייה לא נעשה החוב כגבוי וגם הוי מילתא דלא שכיחא דרוב שטרות הן כשיש קרקע הראוי לגבות ממנה, [תינו כשנעשה בו קנין אז כיון שיש לשאול קנין במקום שהוא מונח אז איכא חיוב על המשאל שאם לא ניתנו כאן מחויב הוא ליתן לו מקום אחר, כמו בשוכר בית שנים דקני עכשיו שאם יוציאנו חייב ליתן לו בית אחר, ואותו זכות יכול גם המלוה לגבות להשתמש בקרקע בתורת שאלה], עכ"ד.

פרוזבול לפדיון הבן

בהגהות רעק"א סימן ש"ה סעיף ו' מציין לספר קול אליהו בענין אם שביעית משמטת חוב של פדיון הבן עיי"ש. וצ"ב דא"כ לא יצויר דגדול חייב בפדיון הבן וכמבואר במסכת קידושין דף כ"ט, ב דהא כבר עבר עליו שביעית.

נוסח פרוזבול שביעית תרח"ץ

במותב תלתא כחדא הוינא ואתא לקדמנא הרב ר' משה ב"ר ישראל גרשון הלוי המלוה ואמר לפנינו מוסרני לכם הדינים ר' קלמן יצחק ב"ר אלתר ארי', ור' יהושע יחזקאל ב"ר יעקב יהודה ור' אהרן לייב ב"ר נח צבי שכל חוב שיש לי שאגבנו כל זמן שארצה. באעה"ח כ"ט אלול התרח"צ מונטרי אהרן לייב שטיימן קלמן יצחק ב"ר אלתר ארי' - [פינסקי] יהושע יחזקאל בן הרב יעקב יהודה וורעשנער

נוסח פרוזבול ערב שביעית תשס"א

מוסרני לכם הרב יהושע חיים אפרים ב"ר מרדכי הלוי [-שטראוס] והרב משה יהודה בהרב דוד מנחם [-שניידר] והרב נחמיה פרידלנדר בר' חיים שכל חוב שיש לי שאגבנו בכל זמן שארצה אהרן יהודה ליב ב"ר נח צבי שטיימן. ערב ראש השנה תשס"א פה בני ברק

נוסח פרוזבול ערב שביעית תשס"ח

העתק מכתב יד רבנו נוסח פרוזבול שכתב - תשס"ח כס"ד

במותב תלתא הוינא ואתא לקדמנא הר' אהרן יהודה ליב ב"ר נח צבי נ"י ואמר לנו שכל חוב שיש לו שיוכל לגבותו בכל שעה שירצה כ"ח אלול תשס"ו לפ"ק [חתימות התלתא] אברהם יחיאל ב' ר' שמואל (קרליבך) משה יהודה בן ר' דוד מנחם שניידר אברהם ישעיהו בן ר' משה יהודה לוונשטיין

מלבד החתימות הכל הוא מכת"י של רה"י שליט"א.

פרוזבול שנת שביעית

ולקראת סוף השביעית תשס"ח כשנכנס הרה"ג ראי"ש קרליץ שליט"א ביקשו רבנו שליט"א שיהיה שליח עבורו לעריכת פרוזבול בבית דינו של מרן הגר"ג קרליץ שליט"א [וכתב את השליחות], וכשסיפר ראי"ש למרן הגר"ג על השליחות של רבנו, הרהר מרן הגר"ג שליט"א ואמר שמסתמא כונת רבנו היתה שהוא יהיה במושב ב"ד, ולשם כך נסע במיוחד בלילה למושב ב"ד שישבו שם כבר, וביחד ערכו את הפרוזבול. (מפי בעל המעשה)

יום היארציית של מרן האדמו"ר רבי יואל מסאטמר זצ"ל נלב"ע כ"ו אב תשל"ט

בדרך לארץ ישראל

כשקבלו רבנו והרבנית את האישיורים לעלות לארץ ישראל, ביקשה הרבנית מרבנו שיעבור דרך האדמו"ר מסאטמר שהיה אז בז'נבה, שאינה רוצה לעשות צעד גדול כזה של עליה לארץ ישראל בלי לקבל ברכה מאדם גדול. ואז היא נכנסה להאדמו"ר וסיפרה לו שהם עולים לארץ ישראל, ושאל אותה האדמו"ר כיצד היא לא חוששת מהציונים. ואמרה לו שהיא היתה מדריכה על 300 בנות וחינכה אותם, והיא לא חוששת מהשפעה. והסכים עמה האדמו"ר ושאל לשמו של בעלה. וראה מה שהבאנו באריכות בגליון פר' שופטים תשע"ד. ואז רבנו נכנס לדבר עם האדמו"ר זצ"ל. ואז התחבט האדמו"ר בענין האם כדאי לו לעלות לארץ ישראל. וביקש מרבנו שכשיעלה לארץ ישראל ילך לראות את השטיבל של חסידי סאטמר בירושלים, כדי שיגיד לו מה קורה שם, והאם יש שם בני עליה שכדאי לבוא לשם.

וכשרבנו עלה לארץ ישראל שבת ב' פעמים בירושלים לצורך זה, והתפלל בשטיבל של סאטמר ואח"כ ערך את מכתבו לאדמו"ר זצ"ל שבו סיפר לו את אשר ראה. וכמו"כ הלך עם מכתב מהאדמו"ר מסאטמר להרב שלמה זלמן פינס זצ"ל, ששם הציע את הענין האדמו"ר ע"ד עלייתו לארץ ישראל.

בארץ ישראל

ובאחד הפעמים שהגיע האדמו"ר לארץ ישראל לג' ימים, נכנס אליו רבנו שליט"א ושוחח עמו זמן רב. ויש בזה עוד פרטים ואכמ"ל.

השמיטה תשס"ח, לא עשה את הפרוזבול בבית מדרשו אחרי תפילת שחרית, אלא בהמשך היום בביתו.

הלואה לצורך שמיטת כספים

וברשימות הרה"ג רבי עמנואל רלב"ג שליט"א כתב בהאי ענינא: לפני זמן השמטת כספים בשנת השמיטה הקודמת, פורסמה קריאת רבנים ת"ח שליט"א מועדות הצדקה, המלצה לקיים מצוות השמטת כספים ע"י נתינת הלואה לגבאי הצדקה, שתאריך פרעונה בער"ה ולא לכלול הלואה זו בפרוזבול (או להלוות אחר עשיית הפרוזבול). וממילא הלואה זו תשמט ויקיים המלוה מצות השמטת כספים, וגם צדקה לקופות הצדקה. שאלתי למורי מרן הגר"ח ק שליט"א האם מקיימים בזה מצוות צדקה וממילא ניתן לחשב כסף זה בכלל המעשר כספים, או שזו הלואה גרידא ואין לחשב כסף זה בכלל מעשר כספים. ואף לשי' הרמב"ם (וכמו שהביאו באהבת חסד) שהלואה לעני הוי בכלל צדקה הרי כאן עוסקים בהלואה לגבאי שאינו עני ואינו נזקק לכסף זה לעצמו.

וענה מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א: זה גרם למצות חסד ולא צדקה. עקב פרסום פסקו של מרן הגר"ח ק שליט"א ביקשו במקומות תורה רבים להודיע לכל מי שהלווה כסף לגבאי, לא לחשב כסף זה בכלל מעשר כספים. שאלתי את דעתו של מורי מרן הגר"ח ק שליט"א שטען שלדעתו זה כן נחשב לצדקה היות ומצד דיני חו"מ הלואה זו הינה ברת תביעה, א"כ עצם זה שהמלוה לא מממש את היכולת לגבות את הכסף הוי כאילו לקח ונתן בחזרה שזוהי וודאי צדקה וממילא יכול להוריד כסף זה מחשבון המעשרות. (והיינו כיון שניתן לדרוש את החוב קודם ר"ה שאז גם מדיני יו"ד מותר לגבות החוב, א"כ חשוב שעשה בזה גם צדקה)

שוב שאלתי את פי מרן הגר"ח ק שליט"א האם לשיטתו ראוי שגבאי הצדקה ינסה להחזיר הכסף למלוה וכשיסרבו לקחת יאמר להם הגבאי, אעפ"כ, שאז תהיה הסכמת המלוה להשאיר את הכסף ביד הגבאי כנתינת צדקה גמורה, וממילא ניתן לחשבה לכו"ע בכלל מעשר כספים. וענה שלכאוי ראוי לעשות כן.

הצורך בתקנת פרוזבול

באילת השחר (גיטין ל"ו ב') תמהנו למה הוצרכו לתקנת פרוזבול משום שלא רצו להלוות, והרי אם זמן הפרעון אח"כ שביעית אינה משמטת ואם זמן הפרעון קודם הרי ישלם לו קודם, ואם חושש שלא יהי' לו כסף לשלם בזמן שקבע ויצטרך להמתין עד שתעבור שביעית, הרי יש לו עצה דביום האחרון הוא יאריך את זמן ההלואה על אחרי שמיטה דאז לא ישמט ועמש"כ שם. והגר"י סוקל שליט"א הביא בזה מדין מחילה, דהנה יל"ע אי יוכל המלוה להרויח זמן ההלואה כעל כרחו של הלוה, ושמעתי ממו"ר רבינו הגר"ל שטיינמן שליט"א להוכיח דלא מהני הרוחת ומן בע"כ של הלוה דאל"כ אמאי הוצרכו לתקן פרוזבול הלא יוכל המלוה להרויח הזמן עד אחר ר"ה ובהא קי"ל דאין שביעית משמטת כדון מלוה לאחר עשר שנים, ועכצ"ל דלא מהני עיצה זו כיון דהלוה לא יסכים להך הרוחת זמן ובעל כרחו לא מהני שו"מ בסי חלקת יואב שג"כ כתב דין זה וראוי זו. (קונטרס השיעורים קידושין עמ' צ).

שבת פרשת פרה בציריך

סיפר רבנו שאחרי המלחמה הגיע האדמו"ר ר' יואל מסאטמר זצ"ל לשוויץ ושבת אחת היה ברית אצל משפחת ר' פנחס אטלס בציריך, והגיע לשבות עמו, זה היה בפרשת פרה והוא התפלל אצלינו בבית כנסת אגוד אחים והיה בעל קורא בעצמו, וכן ערך שם את שולחנו [טיש] וזכרוננו שאכל את הדגים בידיים עשה"כ 'כל דגי הים בידכם נתנו' אבל שאר הסעודה אכל במזלג. אח"כ אמר דרשה גדולה מענין פרשת פרה ע"ד המדרש (ילקוט ר"פ חוקת) כשעלה משה למרום שמע את הקב"ה אומר אליעזר בני אומר עגלה בת שנתה פרה בת שתים וכו' ואמר בזה פלפול גדול ונורא. במוצ"ש קיבל קהל והיה אצלו תור ארוך. המשב"ק ר"י אשכנזי אמר לי לבוא אחרי 12 בלילה ואכן באתי ודברתי אז עמו בהרבה מקומות בש"ס.

המשא ומתן

והנה האדמו"ר דרש בענין עגלה בת שנתה ופרה בת שתים וכו' בריש מס' פרה, והביא להק' על מים שאין להם סוף דקי"ל שאם נפל למים שאין להם סוף לא תינשא, אך אם נישאת לא תצא, משום דרובא מתים, וקשה דהא הוי רוב נגד ב' חזקות, א' חזקת אשת איש, ב' חזקת חי של הבעל. ושאל אותו רבנו יבלחט"א [כשנכנס אליו במוצ"ש] שהם ב' חזקות התלויות זו בזו, דכל החזקת אשת איש היא רק מחמת שהוא חי, דאם הוא מת אינה אשת איש, ולמה נחשב לב' חזקות. ורגיל רבנו לומר שכעת נראה לו שהאדמו"ר היה צודק.

יום היארצייט של מרן הגאון רבי נפתלי צבי יהודה ברלין הנצי"ב זצ"ל נלב"ע כ"ח אב תרנ"ג

רבנו שליט"א קיבל משי"ב הגרש"ז זצ"ל ומהגאון רבי ישראל גרשון בן הגר"ח זצ"ל אודות מרן הנצי"ב והבאנו כאן כמה ענינים.

וכך למדו את כל הש"ס במשך 12 שנה מברכות ועד נדה.
זלגו עינו דמעות

בישיבת וואלזין היה התמדה עצמה למדו יומם ולילה ולא היה זמן ריק מלימודים. כשהנצי"ב היה נכנס להיכל הישיבה בשנים עשרה בלילה ורואה את התמדה של הבחורים היה בוכה מרוב התפעלות. והיה דרכו לעמוד ליד הכיור ולהשיג עליהם בלימודם.

מעשה על הרמב"ם

סיפר הנצי"ב שפעם שאלו לרמב"ם היכן מקור הלכה למה שכתב, ואמר שבשעה שכתב זכר וקעת איננו זוכר, אולי שם המקור, ובדקו וראו שלא שם המקור, אמר אולי שם? ולא מצאו, עד שבסוף מצאו את המקור. והנצי"ב היה מונה את המקומות, שהרמב"ם חשב שזה המקור וכיצד דחו משם ומה נאמר בסוף.

סגירת הישיבה

הנה ישיבת וואלזין תמיד למדו יומם ולילה ובכל זאת נסגרה כנראה מרוב חטאים בעולם. וגם יתכן דהיה חסרונות בפנים. [ופ"א ראה הנצי"ב בחור שהגיע ביום הכיפורים בעשה 9 לתפילה והיה נראה אחרי מקלחת, נגש אליו הנצי"ב וסטר לו על פניו וזרקו מידי מהישיבה].

והוסיף: גם וואלזין נסגרה בגלל מחלוקת, וכשיש מחלוקת שום דבר לא יעזור. [וכגון בזמן שגזרו גזירות על בחורי ישיבות, אמר רבנו שזה שמדברים נגד גדולי ישראל או מלגלים על גדולי ישראל זה הסיבה לפורעניות וכמבואר בספר חסידים או"ר, וז"ל אם תראה בית של צדיק או בהכניס חרב או רשעים דרים בו דע שישאלו היו דרים בו דרך בזיון. וכן בהמדר"ר שנוהגים בו קלות ראש סופו נופל ביד ערלים דיו לעבד שיהא כרובי כי לא נהגו נכרים קלות ראש ובזיון בבית ה' עד שנהגו בו ישראל שנאמר (ירמיה ז' י"א) המערת פריצים היה הבית הזה ואח"כ וארוה כל עוברי דרך לעולם לא יעשו הערלים רעה אלא א"כ יעשו ישראל תחילה רעה ביניהם זה לזה ולא יתבזו ת"ח אא"כ יבזו זה לזה תחילה, או שמבזין את התורה ואין מוחין בידם, והיינו שזה גורם שיקטרגו על הבחורים].

והבחורים בוואלזין מסרו את הראש ישיבה שעושה צרות לבחורים, וכך נסגר הישיבה. והבחורים עברו לישיבת סלבודקה, ומאז החלה הפריחה של הישיבה בסלבודקה.

שיר השירים

סיפר לי הגאון הגדול ר' יעקב אדלשטיין שליט"א שזקנתו ע"ה היתה גרה בילדותה בסמיכות להנצי"ב והיתה שומעת אותו כל ער"ש קורא שיר השירים בנעימה מיוחדת, ומרוב פעמים שמע היתה חוזרת על כל המגילה בע"פ.

**וראה בגליון פר' עקב תשע"ד מה שרגיל רבנו לספר על השגחה שגרמה שהנצי"ב ור' חיים נקברו כאותו בית קברות אחד ליד השני.
על שמחת בית השואבה בוואלזין כתבנו בגליון סוכות תשע"ד.

יום היארצייט של הגאון הגדול רבי אברהם פאם זצ"ל נלב"ע כ"ח אב תשס"א

לכלי לנפש, ואדרבה יש עלינו לתמוך ביתר עוז וביתר שאת כדי שנוכל לראות באמת וכל בניך לימודי ה' ומצוה גדולה על כל אחד ואחד מאוהבי ה' רודפי צדקה וחסד שבכל אתר ואתר להחליץ חושים ולבוא לעזרת האירגון ביד רחבה ולסייע להם להמשיך ולהגדיל את פעילות האירגון הקדוש שובו להגדיל תורה ולהאדירה. ועליו חתמו מרן הגר"ש זצ"ל ויבדלח"ט מרן רבנו שליט"א (מוסף שבת קודש סוכות תשס"ב)

מוציא יקר מזולל

בס"ד לכ' עסקני 'שובו' ובראשם הגאון ר' אברהם יעקב הכהן פאם שליט"א אך טוב וברכה כל הימים.

בדברים האלה באתי לחזק העוסקים במצוה גדולה של מוציא יקר מזולל להציל נפשות משחת ולקרנם לאבינו שבשמים, יתן השי"ת שמכניס שאתם מתנסים כעת יתקדש שם שמים ויתרבו עובדי השי"ת כרצונו ית"ש, גם נזכה לגאולתנו במהרה בימינו ומקדש כל מכונו יקום. (קובץ אמרות ס' טש)

לא בא לכלל כעס

שח הרה"צ ר' נתנאל קוין שליט"א כאשר הייתי בארץ הקודש, נכנסתי אל הגאון הגדול רבי אהרן יודא ליב שטיינמן שליט"א ומסרתי לו ד"ש מהראש ישיבה רבי אברהם. ואמר הגר"א"ל בהתפעמות שרבי אברהם הוא בעל נעימות ועדינות בלתי מצויה. אמרתי לו: זה לי שמונים שנה שאני מכיר את רבי אברהם ואני יכול לומר שמעולם לא ראיתיו בא לכלל כעס. (מוסף שבי"ק בראשית תשס"ב)

לעילוי נשמת הורינו זקננו היקרים

הרב ר' אברהם בן ר' מנחם הלוי זצ"ל זוגתו מרת אסתר בת ר' ישראל מאיר ע"ה.

הרב ר' דוב בער בן ר' אברהם מאיר זצ"ל. זוגתו מרת שרה בת ר' שמחה זעליג ע"ה.

הרב ר' שמחה זעליג בן ר' מרדכי שלום ז"ל זוגתו מרת באשא לאה בת ר' אלעזר ז"ל.

הרב ר' ישראל מאיר בן ר' מנשה הי"ד זוגתו ומרת מלכה סלוה בת ישראל שמואל ע"ה תנצב"ה

יוצאי חלציו

הנצי"ב היה חתן הגר"א איצלה מוואלזין הוא התחתן בגיל 13 ובגיל 15 נולד לו בנו ר' חיים ברלין.

בנו ר' חיים היה נראה זקן ממנו. בזיוג שני נשא הנצי"ב את בתו של גיסו בעל הערוך השולחן ונולד לו בנו מאיר, וכשנפטר הנצי"ב הוא היה בן 12.

התמדה עצומה

שמעתי מרבי ישראל גרשון דהנצי"ב מיד אחרי החתונה שלו עלה לעליית הגג וישב למד בהתמדה עצומה יומם ולילה במשך עשרים וחמש שנה! ולא ירד מן העליה לצורך שום דבר חוץ מתפילות וצרכי הגוף. ולמד עד כלות הכוחות, וכך למד בהתמדה רבה ורכש לעצמו בקיאות נפלאה וגדולה בכל חדרי תורה.

[ולפני כן היו מזלזלים בו שפ"א ראו אותו לומד קצות, אמרו לו זה לא בשבילך תלמד גמרא רש"י טוב, וזה מספיק לך].

החזיק את כל הישיבה

ישיבת וואלזין נוסדה בערך בשנת תק"פ ועמדה עד שנת תרנ"ב, במשך שבעים ואחת שנה החזיקה הישיבה, והנצי"ב היה ראש הישיבה כמעט חמשים שנה, הוא זה שהחזיק את הישיבה, מתחילה היו שלא החזיקו ממנו כ"כ ולא זכו להכיר ערכו, אבל בסופו של דבר הוא זה שהחזיק את כל הישיבה. וזכה לזה בזכות התמדה והענוה המופלגת שלו.

ספר על הספרי

ר' שמחה זליג סיפר לי, שכידוע הנצי"ב חיבר ספר על השאלות, ופתאום בא ונכנס לישיבה ואומר שיש לו ספר על הספרי, וכולם התפלאו! רואים שהעיקר תלוי בסייעתא דשמיא.

ובאמת בחיבור שלו על השאלות הראה את כחו הגדול בבקיאות ובפפול. היה לו חיבור שלם על הספרי אלא שלא נדפס בחייו רק אחרי פטירתו, ואמנם כבר הגר"ז שם עין על החיבור הזה.

בקיאות

הנצי"ב היה בקי עצום וידע את כל התורה כולה. בישיבת וואלזין היו אומרים בבדיחותא: ר' הערש לייב [הנצי"ב] יודע ש"ס, ר' חיים יודע רמב"ם, ופלוני המנקה יודע את הבית מדרש.

לימוד הרא"ש

אמר רבנו ששמע שכמדומה שהנצי"ב היה חוזר על תלמודו בימי שישי ע"י לימוד הרא"ש, שהוא מעתיק הסוגיות עם הדינים להלכה.

מרום הדין

בוואלזין הי' ההספק דף ליום. הנצי"ב הי' אומר שיעור בימי ראשון, שני ושלישי, כל יום דף, ורבי חיים מבריסק - אחרי שהוא נהיה ראש ישיבה - הי' אומר בימי רביעי, חמישי, [ביום שישי כמדומה לא היה שיעור] כל יום למדו דף ועל מה התעכבו? תראו בספר מרומי שדה שבכל דף יש הערה אחת או שתי הערות וזה מה שהספיקו ביום אחד. הנצי"ב היה קורא את הדף ומעיר הערות, והיו נמצאים בשיעורים גדולי העולם הגר"ב זצ"ל ועוד, והגר"ח היה אומר שטיקעל על הדף, ואם לא היה לו שטיקעל היה קורא את הדף ויורד.

מכתב אחרי פטירת רבי אברהם

ח' אלול תשס"ב

זה עתה הסתיימו שבעת ימי האבל על אחד בדורו, הגאון הגדול הרב אברהם יעקב הבהן פאם זצ"ל, ראש ישיבת תורה ודעת, חבר מועצה גדולי התורה דאמריקא, אשר הרביץ תורה ויראה לעדרים זה למעלה מיוכל שנים בארה"ב.

במשך כל ימיו היה הרב פאם מסור בגוף ובנפש לחינוך הטהור של ילדי ישראל בכלל וילדי העולים מרוסיה בפרט. לפני כעשור הקים הרב פאם את ארגון שובו להצלת ילדי העולים מרוסיה המגיעים לארץ ישראל, ומאז נוסד הארגון והיו יומיו האחרון לחייו ממש ניטל ליוה והשגיה באופן אישי על פעילות של הארגון תוך מסירות נפש ממש.

הארגון התחיל לפני כעשר שנים וכיום גדל בעז"ה לרשת של כ-50 מוסדות הפרושים לארכה ולרחבה של ארץ ישראל והכוללים גני ילדים בתי כפר יסודיים ועל יסודיים פנימיית ישיבה גדולה וכולל אברכים ומתחנכים בהם אלפי עולים ועוד היד נטויה.

הרב פאם זצ"ל ביקש בדינר השנתי של שובו לפני כחצי שנה מרבנו של עולם לתת לנו עוד קצת זמן, ואז נוכל להביא לרבינו של עולם ארץ ישראל של "כל בניך למודי ה'", אבל דא עקא הרב הגדול עזב אותנו והשאיר את הארגון כספינה בלי קברניט.

על כן אנו קוראים בזה קריאה גדולה ונרגשת להמשיך את המפעל שהקים הגאון הגדול, ואשר הצהיר בכתב ידו שארגון שובו הוא הארגון היותר קרוב